

STRÖMSTAD AKADEMI

Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta.....	1
Ordförandens och rektorns rapport	2
Lokalavdelningarna.....	4
Marylou Wadenberg: Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet	7
Åsa Morberg: För seniorer	9
Åsa Morberg: Recension av bok om hållbarhet i undervisning	10
Åsa Morberg: Ny generaldirektör för skolverket.....	11
Åsa Morberg: Recensioner	12
Carl Olivestam: Nya läroplaner	13
Carl Olivestam; Ny lärarutbildning	14
Gudmund Bergqvist: Holocaust och Holomodor.....	17
Gudmund Bergqvist: Ukraina, befolkningsfrågan och Marston Hill.....	17
Vetenskapsfestivalen 2024	18
Per Flensburg: Om Macchiarini.....	19
Pers IT-skola	20
Per Flensburg: Om publiceringar	22
Per Flensburg: PISA-undersökningen, del 1	24

Redaktörens ruta

R e d a k t ö r e n s r u t a Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella händelser i Strömstad akademi. De diskuterar lokalavdelningarnas arbete under 2024. Morberg tar även upp frågan om hur seniorer kan förlänga livet bland annat genom fysisk aktivitet och meningsfull stimulans som forskningsaktivitet kan ge. Hon recenserar en lärobok om hållbar utveckling inom skolvärlden i framtiden och kommenterar utnämningen av ny generaldirektör för Skolverket. Hon skriver om sina erfarenheter av att recensera. Flensburg ger en del tips till IT-användare och diskuterar PISA-undersökningarna samt Macchiariniaffären. Han rapporterar om olika former för registrering av publiceringar.

Företagsekonom Rune Wigblad har i tidskriften NyTeknik pläderat för behovet av utbyggnad av ny solenergiteknik <https://www.nyteknik.se/debatt/sverige-bor-bygga-ut-solenerg-innovationer-okar-verkningsgraden/4230700>

Lärarutbildare och kyrkohistoriker Carl E. Olivestam diskuterar nya läroplaner och ny lärarutbildning som är tänkt att starta höstterminen 2025.

Farmakolog Marylou Wadenberg presenterar arbetet inom Strömstad akademis arbetsutskott AU under det sista halvåret 2023.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Barnläkare Gudmund Bergqvist diskuterar Ukrainakriget, Holocaust, Holomodor, befolkningsfrågan och presenterar konferenscentret Marston Hill i Mullsjö.

Lingvist Jens Allwood presenterar konferenscentret Marston Hill i Mullsjö i ett online-föredrag den 7 februari 2024. <https://uso2web.zoom.us/j/88170455681?pwd=TG93WE1MUFJkK3JDNUZCQVdCNVdPUTo9>

Neurolingvist Elisabeth Ahlsén höll den 30 januari föredrag med temat *Om olika typer av språkglömska och språkförlust*.

Etnolog Sveza Filippova höll digitalt zoomföredrag om *Muntlig och skriftlig tradition* den 24 januari

Etnolog och prorektor Anders Gustavsson har i ARV. Nordic Yearbook of Folklore 2023 s. 147-160 publicerat uppsatsen *Nils-Arvid Bringéus as a folklorist*. Vid konferensen Fest & Høytid i Oslo höll han den 25 januari ett inlägg med titeln *Alkohol vid fest och högtid inom bondekultur och tidig industrialism i Sverige*.

I videoserien SAV nr 80 samtalar **Per Flensburg** och **Rune Wigblad** om maktmissbruk inom akademien. <http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-80.pdf>

I Fria skriftserien nr 40 har **företagsekonom Rune Wigblad** publicerat *En spaning på internationell massproduktion av perovskite solceller* <http://stromstadakademi.se/FSS/FSS-40.pdf>

Försök att värva nya medlemmar till Akademien, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till rektor Per Flensburg: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till februariumret av Nyhetsforum med deadline den 25 februari 2024 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademiens skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till pet@wahrborg.se, videoserien SAV till: gudmundbergqvist@hotmail.com och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se eller per@flensburgs.se

---

Ordförandens och rektorns rapport

Januari månadsrapport av Per Flensburg, rektor, och Åsa Morberg, ordförande i Strömstad akademis styrelse

Då har vi hunnit till slutet på januari månad, 2024. Vi har fått det efterlängtrade ljuset tillbaka. Vi börjar faktiskt kunna ana vårens ankomst. Det är dock alltså mycket kvar av vintern, men inte i hela landet. Våren börjar i söder.

Om vetenskapsfestivalen 2024 – kom, lyssna och samtala!

Vetenskapsfestivalen är Strömstad akademis viktigaste mötesplats för ny kunskap, ny inspiration och nya perspektiv. Vi hoppas på många medverkande deltagare från akademien, anteckna i Din almanacka: 10-13 juni 2024. Vi hoppas också på många externa besökande. Vi ska börja informera redan nu i Strömstads Tidning i form av en gästkrönika och förhoppningsvis en artikel om vetenskapsfestivalen.

Vår rektor Per Flensburg och prorektor Anders Gustavsson är ansvariga för vetenskapsfestivalens program. Ett preliminärt blockprogram finns å annan plats i detta nyhetsforum.

Har Du synpunkter på själva programmet så är det till Per och Anders man vänder sig. Sedan finns en lokal arbetsgrupp som stöder arbetet med träffpunkter, förtäring, trevligheter och allt annat som bidrar till en trevlig festival. Lars Broman är sammankallande, Peter Fritzell, Sweza Filipova och Rosa Jörgensson. Har Du synpunkter på kringarrangemangen så vänder Du Dig till lokala arbetsgruppen.

Ambitionen är att själva festivalen skall vara en trevlig upplevelse där man kan träffa ledamöter under trevliga former. Det vill vi väl alla uppleva.

Om recensioner av Strömstads akademis många publikationer

Vi pratade både länge och väl om recensioner på redaktionskommittén. Det var ett intressant samtal. Å ena sidan behövs det recensioner, å andra sidan vill inga ledamöter skriva dem. Läsarröster i form av recensioner är faktiskt viktiga för författare när det gäller våra böckers exponering. Ju oftare och positivare våra titlar recenseras, desto bättre kommer våra böcker att sälja.

Den tid vi lever i flödar av information och rekommendationer i olika kanaler. Vi har i Strömstad akademi två former av recensioner, dels skriftliga i olika media, dels YouTube filmer. Recensioner spelar faktiskt alltså en avgörande roll när det gäller att skapa förtroende för våra publikationer och locka nya kunder att köpa våra böcker. Det är svårt att säga vilken typ av recension som fungerar bäst. Det är troligen så att olika personer föredrar olika typer av recensioner.

Vad är då egentligen en recension? Det kommer från det latinska ordet "recensio" som betyder "att granska" eller "att bedöma". En recension är alltså en bedömning eller en utvärdering av en bok, eller med akademiskt språk: en review. Den görs av en person som läst och haft erfarenhet av den aktuella boken. Egentligen ska man inte ha någon som helst bindning till författarna, utan man ska kunna skriva och vara helt fri och oberoende.

Det är roligt att läsa böcker och recensera tycker vi båda. Det kan vara knivigt att få dem publicerade, men är man en flitig recensent så får man böcker sig tillskickade och det är underförstått då att recensera. Man måste också ha någonstans att skicka recensionen. Man etablerar helst ett någorlunda fast förhållande mellan författare och medier.

Hur skriver man då en recension? Ledamöterna i Strömstad akademi har säkerligen läst en uppsjö av recensioner och de allra flesta har faktiskt skrivit många recensioner fast då i form av review av tidskrifts- eller konferensbidrag. Man lär sig att skriva genom att helt enkelt läsa recensioner. Det finns mycket bra mönster att ta till sig. En rubrik som fångar läsarens intresse är viktig. En kortfattad inledning som ger en tydlig bild av bokens innehåll kan man fortsätta med. Sedan följer recensentens tankar om bokens innehåll. En avslutning behövs förstås. Man kan studera olika skrivråd på nätet.

Man behöver ge data om boken: Författare, titel, förlag och publikationsår. En sammanfattande beskrivning av innehållet. Beskriv eventuella karaktärer och beskriv tema. Dina tankar som recensent behöver lyftas fram. Skriv något om författarens stil på texten och säg något om språket. I övrigt kan man botanisera fritt och lägga till. Att beskriva vilken text författaren skriver är ett intressant tillägg. De centrala begreppen kan man lyfta fram. Målgruppen för boken kan man komplettera med.

Ett alternativ till recension är en filmad diskussion med någon av författarna som då läggs ut i vår YouTubekanal och på vår hemsida. Ett par sådana finns redan och kan ses i vår videoserie. Per kan ställa upp i någon av rollerna men andra och gärna mindre aktiva ledamöter är välkomna.

Uppvaktningen av utbildningsministern

Vi väntar med spänning på respons på vår skrivelse som begärt en tid för uppvaktning. Vi avser att vänta tre arbetsveckor och sedan efterlyser vi svar på vår skrivelse. Vi räknar med att på något sätt få träffa antingen ministern eller politisk sekreterare. Vi tackar ja till det som erbjuds. Åsa träffar skolministerns politiska sekreterare den 31 januari. Då handlar den om att stoppa nedläggningen av mindre skolor. Det kan vara en bra träning till vår uppvaktning.

Det är möjligt att prenumerera på nytt från utbildningsdepartementet. Det kommer i princip en nyhet varje dag. Det är stor aktivitet från båda ministrarna, utbildningsministern och skolministern. Vi hoppas att vår skrivelse från Strömstad akademi är attraktiv. Vi erbjuder något tillbaka till utbildningsministern, och det är viktigt. Ska utbildningsministern träffa oss från Strömstad akademi så måste vi erbjuda något som ministern vill ha i mötet. Politiker vill kunna använda det som presenteras vid en föredragning i sin egen politiska karriär. Det kan ministern göra alldeles säkert.

Det krävs naturligtvis ett visst politiskt mod av utbildningsministern att ta tag i de frågor vi lyfter fram. Utbildningsdepartementet har visat upp ett stort engagemang och ministeriets program syns fullspäckat. Det vi begär av ministern i uppvaktningsskrivelsen och det vi erbjuder borde locka till att ministern väljer att ta kontakt med oss. Vi väntar med spänning på besked.

Agendan för Strömstad akademi

Det är mycket på agendan nu. Nu vill vi påminna om att alla protokoll ligger på nätet. När styrelsens protokoll är justerat och klart så läggs det ut på nätet. Det är öppet för alla att läsa eller hämta hem protokollen. Man hittar dem på hemsidan under fliken "Organisation", där väljer man "Internt" och sedan "Ledamöter". Man loggar in sig på sidan och kan sedan klicka sig fram till önskat protokoll. Dessa ligger inte i samma system som hemsidan utan på Google Drive, så användargränssnittet är inte speciellt sofistikerat.

Vi ska också justera kalendarier och se till att det läggs ut.

Vi har idag inget administrativt stöd och vi behöver både förenkla och rationalisera. Inga av oss vill ägna mera tid åt administration än vad som är alldeles nödvändigt. Vi har stora frågor på gång. Byte av rektor är en stor fråga exempelvis.

Valberedningen har nu kompletterats med Gudmund Bergqvist. Det är nu tre personer i valberedningen, enligt stadgan. Vi hoppas att valberedningen hör av sig till ledamöter.

Till sist: Årsavgiften 600 kr för ledamöter och 200 kr för stödjande medlemmar. Betalas till plusgiro 1115-5. **Glöm inte att ange namn!**

Lokalavdelningarna

Lokalavdelningarnas verksamhet 2024 – rapportera om lokalavdelningarna till styrelsen

Av Per Flensburg och Åsa Morberg,

Vid senaste styrelsemötet diskuterades lokalavdelningarnas verksamhet. Vi vill ha en rapport från samordnarna i lokalgrupperna till nästa styrelsemöte. Så här ser lokalgrupperna ut idag: Bodil Frisdal (Södra lokalavdelningen, Lund) Jens Allwood

(Göteborgs lokalavdelning), Sveza Filipova (Strömstads lokalavdelning), Peter Fritzell tar över ansvaret från och med 2024 (Faluns lokalavdelning) och Marylou Wadenberg (Uppsalas och Stockholms lokalavdelning).

Marylou har skrivit en kort rapport om återstarten av Uppsalas och Stockholms lokalavdelning. Åsa Morberg hade förmånen att dessutom få delta i det digitala återstartsmötet. Det handlade i huvudsak om presentationer av ledamöter i lokalavdelningen. Marylou har gjort ett väldigt bra arbete som fått till stånd en återstart av Uppsalas och Stockholms lokalavdelning. Det finns en mycket hoppfull syn på möjligheten att återuppta Uppsalas och Stockholms lokalavdelning.

Jens Allwood har en fantastisk verksamhet med sina webinarier. Så intressanta och aktuella teman. Dessa webinarier betyder mycket för sammanhållningen i Strömstad akademi. De är öppna för alla. Mycket bra initiativ av Jens Allwood.

Får vi vänligen be samordnarna i södra avdelningen och Strömstads lokalavdelning att rapportera om avdelningarna så vi vet statusen på avdelningarna. Vi har diskuterat att eventuellt ge lokalavdelningarna en budget och då behöver vi rapporter från dem som inte hört av sig till oss. Det innebär också att vi behöver utse samordnarna formellt i styrelsen. Förslagsvis på ett år i taget.

Peter Fritzell har övertagit samordnaransvaret för Falugruppen. Han har tagit över efter John Fletcher, som har kassörsuppdraget i Strömstad Akademi och som dessutom tar ett stort utvecklingsansvar för akademien. Peter Fritzell önskar vi lycka till. Det finns en trevlig tradition i Falugruppen med gemensamma luncher som Lars Broman initierade. Det blir spännande och roligt att se hur Peter tänker arbeta. Åsa, har bara cirka 7 mil till Falun och kan delta i aktiviteter. Det finns också en trevlig tradition med vetenskapsdagar. Det har varit i samverkan med Dalarnas museum, men om vi förstår rätt blir det i samarbete med Folkuniversitetet. Det är en väldigt bra aktivitet, som eventuellt kan inspirera andra lokalavdelningar.

Vi har inte fått rapporter av Sveza Filipova och Bodil Frisdal. Vi behöver få rapporter från Strömstad lokalavdelning och södra gruppen.

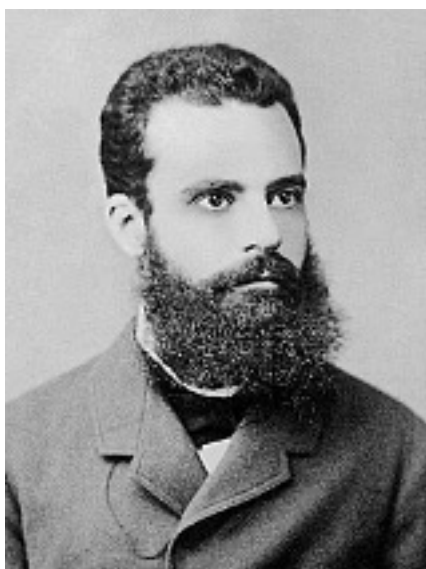
Bodil Frisdal förde en diskussion om lokalgruppernas syfte, mål, arbetssätt och innehåll. Hon är själv samordnare i den södra gruppen och hon förde fram en tänkvärd åsikt som innebär att lokalavdelningarna ska vara navet kring vilket utvecklingsarbeten i Strömstad Akademi kretsar. Det var en mycket bra tanke. Lokalgrupperna arbetar på olika sätt och med olika saker och det bör ligga i organisationens natur. Olika ledamöter skapar en verksamhet som passar lokalavdelningen. Att skriva på nätet med eposten är bra om man vill lyfta ett problem, men ska det bli så kallad verkstad så måste det till något annat! Vill ledamöter ha styrelsens stöd så behövs en skrivelse till styrelsen, epost i alla ära men det behövs formaliseras.

Vi citerar Bodil Frisdal från 2022: ”Jag behöver (som föreslagits) ingen ”bisittare” eller ”råd” kring hur man fixar föreläsare eller ansluter till olika organisationer såsom Rotary m.fl. Jag har som lektor jobbat med att utveckla studenter och bokat föreläsningar och studiebesök både på Lunds och Malmö universitet både inom och utom landet i mer än 40 år. Det är inte mitt problem! En av de första frågorna som borde tagas upp både vid lokalmötena och styrelsemötena är: Hur kommer det sig att så få av ledamöterna utanför styrelsen märks eller inte tas tillvara. Hur gå tillväga för att ändra på detta?” 13 maj 2022 kl. 14.55.

Det Bodil Frisdal synes vilja ha är ett aktivt utbyte mellan styrelse, lokalavdelningar och ledamöter. Bodil säger sig vara ensam om detta. Alla som arbetar aktivt i Strömstad akademi

har ändå pekat på detta och diskuterat detta ingående och varit bekymrade över det faktum att det är så. Det handlar om att öka engagemanget för akademien som Bodil så ihärdigt pekat på. Hon menar att en av de första frågorna som borde tas upp både vid lokalavdelningsmöten och styrelsemöten är: Hur kommer det sig att så få av ledamöterna utanför styrelsen märks eller inte tas tillvara. Hur gå tillväga för att ändra på detta, undrar hon.

Det har hitintills inte kommit ett förslag av Bodil om detta? Det finns en grupp så kallade "aktivister" i Strömstad akademi, och en grupp som är av det motsatta slaget. Hur ska flera engageras i arbetet i Strömstad Akademi? Det är inte enbart en fråga för Bodil Frisdal utan faktiskt en fråga för oss alla i akademien. Bodil är inte ensam här.

Peter Fritzell har pekat på den sk paretoprincipen som en förklaring till den låga aktiviteten. Vilfredo Pareto (1848-1923, se bild t v) var en italiensk sociolog och nationalekonom. Han visade att 20 procent av den italienska befolkningen ägde 80 procent av egendomen. Denna observation har senare, av andra, generaliserats till att 20 procent av orsakerna står för 80 procent av verkan. Denna princip, som även kallas 80-20 regeln, gäller stort sett all verksamhet och så även Strömstad akademi. Den tycks vara någon form av naturlag och vi har inte sett någon förklaring.

Kanske någon av ledamöterna i Akademien kan hjälpa oss?

Kan man på något sätt gå runt paretoprincipen? Ett uppenbart sätt är ju att dela upp organisationen i mindre enheter, där visserligen 80-20 regeln gäller i varje enhet, men totalt sett blir ändå fler aktiva. Uppdelningen i lokalavdelningar är ett steg på denna väg. Men det finns flera sätt. Ett sätt är att man förenas i ett gemensamt projekt, i vårt fall att skriva en antologi. I alla våra antologier har även icke-aktivister

varit engagerade. Bodil Frisdal har varit inne på liknande tankar när hon föreslog ämnesgrupper och Per är även inne på det när han föreslår att starta en tidskrift. Vi har också webinarier och föreläsningarna på Bohusläns museum som exempel på liknande aktiviteter. Tanken med diskussionsforum var också att på ett mer spontant sätt kunna initiera intressanta akademiska debatter, men det fungerade som bekant inte. Men principen är: Låt alla blomma blomma!

Vi ser själva inte lokalavdelningarna som enda navet för utvecklingsarbeten i Akademien, eftersom det behövs kolleger med likartade intressen och en vilja att arbeta med de områden man är intresserad av. Vi menar att även akademnivån behövs för att skapa operativa utvecklingsgrupper.

Lokalavdelningarnas funktion, syfte, mål, innehåll och arbetssätt behöver verkligen diskuteras. Det behövs en översyn av lokalavdelningarna och ett utbyte av erfarenheter mellan dem. Vi behöver se över lokalavdelningarna och det behöver inte vänta. Hur många ledamöter finns i avdelningarna? Vad arbetar avdelningarna med? De kan arbeta med olika saker men inspirera varandra.

Det handlar naturligtvis också om vad ledamöter vill få ut av medlemskapet i akademien. Ska det vara så att aktivister är normen, och icke aktivister bryter mot förväntningarna på betyendet som gäller inom en social gemenskap i akademien? För vår del får man använda Strömstad akademi på det sätt man vill och kan. Det är fint med aktivister för verksamheten i Strömstad akademi, men har man ingen lust att aktivera sig så måste det också vara möjligt! I de föreningar vi varit medlem i har det i stort sett alltid funnits en del aktivister och andra som inte aktiverar sig.

Målet kan vara att öka andelen aktivister, men de som inte vill, kan eller orkar aktivera sig måste också vara välkomna i Strömstad Akademi.

Marylou Wadenberg: Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet

---

Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet/AU Strömstad akademi andra halvåret juli – december 2023, samt januari 2024.

Arbetsutskottet (AU) består från 1 jan 2023 av Per Flensburg – rektor, Åsa Morberg – styrelseordförande, Anders Gustavsson – pro-rector, och Jens Allwood – vice styrelseordförande. Styrelsens och AU:s sekreterare Marie-Louise/Marylou Wadenberg, och kassören John Fletcher deltar också. AU har digitalt möte (jitsi-meeting/zoom) som regel iggn/månad.

AU har under detta andra halvår (+ januari 2024) arbetat under ledning av den nya styrelseordföranden Åsa Morberg.

Dagordningen för mötena har bl a haft följande punkter/rubriker:

Minnesanteckningar från föregående möte

Ekonomi; minister-uppvaktning för medel till bl a kansli

Vetenskapsfestivalen i juni 2024

Årsmötet i juni 2024

Översyn av stadgarna

Hemsidan

Lokalavdelningarna

Medlemmar – rekrytering/avgift

interimistiska etikgruppen – etiskt råd

Övriga frågor

Övergripande information;

AU arbetar mellan Akademiens årsmöten, som är det högsta beslutande organet, på uppdrag från Styrelsen och effektuerar löpande Årsmötets och Styrelsens beslut. Möten är oftast virtuella och startar med en kort genomgång av föregående mötes minnesanteckningar. Därefter går man igenom de olika punkterna på dagordningen och diskuterar hur ärenden har avancerat sen förra mötet/lägesbedömning. Baserat på detta tar man sen beslut om hur man bör gå vidare i de olika frågorna. Vissa beslut kan bara tas vid styrelsemöten. I såna fall bereder AU dessa frågor inför närmast uppkommande styrelsemöte. Ibland kan det bli fråga om ställningstagande/beslut per capsulam. Detta kan ske via utskick från AU till Styrelsen där Styrelsen ombeds ta beslut, alternativt via Styrelsen själv om en fråga inte hinner beredas under ordinarie styrelsemöte.

Ansvaret för de olika huvudpunkterna fördelas mellan de personer som ingår i AU, översiktligt enligt följande (ansvarsområden kan ibland skifta vid behov):

- Rektor, Per Flensburg, har tillsammans med pro-rector och delvis Ordförande, ansvar för planering av Akademiska Högtiden, och Vetenskapsfestivalen i Strömstad. Rektor ansvarar för handhavande av vissa uppgifter (som t ex ledamotsförteckningen).

- Rektor och Prorektor (se nedan) ansvarar även för arbetet med hemsidan samt med layouten av Nyhetsbrevet/Nyhetsforum. Under våren 2023 blev även sekreteraren Marylou Wadenberg knuten till arbetet med hemsidan.

- Rektor och Prorektor ansvarar också, tillsammans med Ordförande, för kontakten med Strömstad kommun, samt med Strömstads gymnasium.

- Prorektor, Anders Gustavsson, har tillsammans med Rektor, övergripande ansvar för: planering av Akademiska högtiden/vetenskapsdagarna och föreläsningar. Prorektor ansvarar därutöver, inom ramen för Redaktionskommittén, för skriftserier/antologier, samt för Nyhetsbrevet/Nyhetsforum.
- Kassör John Fletcher ansvarar för ekonomin i AU och Akademien i stort.
- Vice ordförande, Jens Allwood, har tillsammans med Ordförande ansvar för Styrelsemöten och för Årsmöten tillsammans med Rektor och Prorektor. Tidigare vice ordföranden Mariana Back fortsätter att ha ansvar för: lagringen av Akademiens dokument på Google Drive, rekrytering av ledamöter för bidrag med krönikor i Strömstads tidning.
- Ordförande i Strömstad akademi, Åsa Morberg, och också sammankallande i AU, har ansvar för Styrelsemöten och också för Årsmöte tillsammans med Rektor, Prorektor och vice ordförande, samt har ett samlat grepp kring alla stående punkter i Akademien på dagordningen (se ovan).
- Arbetsgrupper (löpande) har i vissa fall huvudansvariga utanför AU som då rapporterar främst till Åsa Morberg och Anders Gustavsson. Lokalavdelningarna, med Göteborg och Falun som hittills mest aktiva, bjuder in till möten och Webinar kring olika ämnen. Dessa presenteras sedan på Hemsidan (<http://stromstadakademi.se>) och i förekommande fall i videoserien SAV och på Akademiens YouTube-kanal.

Viktiga arbetsresultat under detta andra halvår:

Förutom löpande arbete, har viktiga frågor för AU under andra halvåret 2023 samt januari 2024 ffa varit:

- Att förbereda frågor och motioner inför styrelsemöten den 11 okt och 18 dec, 2023.
- Att diskutera val av ny rektor då nuvarande Rektor, Per Flensburg, har meddelat att han inte ställer upp för omval. Och i samband med detta granska Valberedningens arbete.
- Att ta ställning till hur nya antologier (Metod; Maktstrukturer) ska hanteras och budgeteras.
- Att planera för den kommande Vetenskapsfestivalen i juni 2024.
- Att förbereda för uppvaktning av Utbildningsministern (Mats Persson) om äskande av medel för bl a ett kansli för Akademien.
- Att etablera en ny marknadsföringsgrupp.

I övrigt har diskussioner förekommit kring:

- Arbetet med hemsidan
- Lokalavdelningarnas arbete
- Rekrytering av nya ledamöter; man behöver säkra inbetalning av medlemsavgifter
- Akademiens övergripande syfte
- Ekonomi generellt; söka pengar för kansliarbete, marknadsföring mm

Övrigt

1. Ledamöter är aktiva med föredrag, bidrag/krönikor till Strömstads Tidning, och planering av aktiviteter i sociala medier pågår.
2. Flera ledamöter, som tex Rune Wigblad, deltar löpande i debatter i riksmidia.
3. Flera projekt/arbetsgrupper är aktiva.
4. Lokalavdelningarna är generellt aktiva

AU har under andra halvåret 2023 samt januari 2024 haft möte via jitsi-meet/zoom: den 23/8, 11/9, 3/10, 6/11, 12/12 2023 och 15/1 2024.

Marylou har fört minnesanteckningar under AU:s möten. Dessa har granskats av Åsa Morberg och därefter mailats till AU:s medlemmar, och till kassören John Fletcher.

Marie-Louise/Marylou Wadenberg

Åsa Morberg

Sammanställt

Granskat

Åsa Morberg: För seniorer

För seniorer: Det går faktiskt att förlänga livet och må bra ända till slutet

Sammanfattat av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik och ordförande i styrelsen för Strömstad Akademi

Jag prenumererar på Forskningsnyheter (forskning.se) och det är en mycket bra möjlighet att följa med och ta del av aktuell forskning. Jag rekommenderar Strömstad akademis ledamöter att prenumerera på forskningsnyheter. Det är i stort sett något intressant varje dag och det är forskning från i stort sett alla discipliner. Jag har intresserat mig för seniorers möjlighet till fortsatt arbete och den 29 december fanns en rubrik: Må bra tills du dör. Den passar mig precis för det jag just nu arbetar för.

Det var en av de verkligt intressanta texterna som jag gör en kort sammanfattning av. Det går alltså att förlänga sitt liv och faktiskt också må bra ända till slutet. Hoppfullt! I artikeln pekas på fem säkra sätt att förlänga sitt liv och påverka sin hälsa. Forskaren Olle Melander forskar om proaktivt åldrande och det är hans forskning som detta handlar om. Han menar också att det aldrig är för sent att börja tänka på en bra ålderdom. Hoppfullt för Strömstad akademis ledamöter.

Självklart är våra gener avgörande, men till och med generna kan man påverka, menar Olle Melander, som är professor i internmedicin och överläkare vid Skånes universitets sjukhus. Han och hans forskarteam har kommit en bra bit på väg när det gäller att förstå hur man ska få en bra ålderdom. Hans forskarteam har studerat vilka genvarianter som ger sjukdom och för tidigt åldrande och det finns goda möjligheter att motverka de dåliga genernas effekt på hälsan.

Olle Melander är 53 år men planerar att bli minst 85 år gammal. För att bli det har han vidtagit en rad olika åtgärder som han menar minskar risken för åldersrelaterade sjukdomar. Bland annat har han minskat hur mycket han äter, samt ökat hur mycket han motionerar.

Hans forskning syftar till att hindra det biologiska åldrandet genom att bromsa de sjukdomsdrivande processerna som både förkortar livet och gör livskvaliteten sämre. Där har hans team bland annat kunnat se att kalori restriktion har tydlig påverkan. Att äta långsamt och sluta äta när man är cirka 80 procent mätt är något som bevisat kan förlänga livet.

Att äta mindre och träna mer är ett nyårslofte som få lyckas hålla, men Olle Melander tycker inte att det har varit jobbigt att ställa om. Han är sin egen försökskanin! Generna betyder inte allt, enligt Olle Melanders studier. Ungefär 50 procent av vår hälsa beror på genetik, resten på miljön. Men så kallade dåliga gener – det vill säga gener som går i arv och som innehåller mutationer som kan ge upphov till sjukdomar, till exempel hjärtinfarkt, diabetes och demens kan ha stor betydelse för hur gammal en människa blir.

Vi ärver olika varianter av gener. En ”dålig gen” ökar risken för en viss sjukdom. Säg att det innebär att just den genen är mer aktiv, då går det att med en livsstilsförändring påverka uttrycket hos genen. Det går inte att förändra genens dna-sekvens, men man kan påverka hur genen kopierar sig vidare och därmed hur aktiv den är.

1. Ät dig bara nästan mätt. Att äta långsamt och sluta äta när man är cirka 80 procent mätt minskar de sjukdomsdrivande processerna som förkortar livet.
2. Skippa rökning. Rökning kan förkorta livet med upp till fem år, visar forskning.
3. Låt dig peppas av dina ”dåliga gener”. Ju större ärftlig belastning desto större är utdelningen med en livsstilsförändring. Det är en missuppfattning att det är kört bara för att man har ofördelaktig genetisk profil.
4. Var aktiv. Fysisk aktivitet och kognitiv stimulans är grundläggande för den långsiktiga hjärn- och kroppshälsan. Det finns forskning som visar att 30 minuters snabb gång varje dag ger tre extra år.
5. Fyll ditt liv med något som är meningsfullt, att känna mening med livet är lika viktigt som motion.

Källa: Olle Melander, Lunds universitet och Okinawa Centenarian Study

---

Åsa Morberg: Recension av bok om hållbarhet i undervisning

Ingjuta hopp och ge förmåga att agera om boken ”Undervisa för framtiden med hållbar utveckling i fokus” av Jonas Pietrzak Edlund (2023) Gothia förlag

av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik och docent i didaktik

En liten intressant bok på 122 sidor från Gothia har upptagit min senaste tid. Boken är en nyutkommen lärobok, som handlar om ett för många angeläget och användbart innehåll. Hållbarhetsfrågor skall genomsyra hela skolans undervisning och den här boken handlar just om hållbar utveckling. Omslaget på boken i olika blå och blågröna färger visar stora vita isberg och hela vår värld illustrerad med bilder runt hela jordklotet. Ett intressant och mycket passande omslag.

Författare är Jonas Pietzak Edlund och han är lärare på högstadiet. Han är utbildad biolog och även journalist och han är känd från Vetenskapsradion, Sveriges radio. Den här boken är författarens första bok. Engagemanget att arbeta med miljö och klimatfrågor har han haft sedan tidigt 1990-tal. Han skriver träffsäkert och texten fångar läsaren. Författarens mål med boken framgår tydligt och klart!

Boken är särskilt intressant för att författaren säger att boken kan användas i princip på vilket stadium man än arbetar på och även i vilket ämne som helst. Det är inte så vanligt idag med stadieövergripande läroböcker. Han har delat upp boken i två delar, boken ger såväl en känslomässig som en faktabaserad grund att utgå ifrån. Författaren ger också många praktiska lektionstips och metoder invävda i alla skolans ämnen. Det är mycket uppskattat av lärare. Första delen består av 5 kapitel och det är bakgrunden och utgångspunkter. Den andra delen består av 6 kapitel och den delen handlar om hållbar utveckling i undervisningen. Boken avslutas med ett sammanfattande slutord och en källförteckning med lästips.

Författaren menar att skolan behöver förmedla att det faktiskt finns hopp och att eleverna kan agera för att förändra. En kan inte göra allt, men många tillsammans kan göra mycket. Lärarna behöver en djupare förståelse så att de konkret kan ge exempel på vad eleverna kan och bör göra. I boken ger författaren råd för att komma igång med hållbarhetsfokus i undervisningen. Råden är konkreta och bra.

Förankra arbetet hos rektor och skollledning. Det är avgörande för att arbetet ska ske mera systematiskt. Han förordar att lärare behöver skaffa mer kunskap, både vad gäller fakta om

klimat, miljö och hållbarhet och vad skollagen säger. Han uppmanar att lärarna ska lära tillsammans med kollegerna. Kollegialt samarbete är mycket viktigt. Använd gärna boken Undervisa för framtiden och Skolverkets styrdokument framhåller han. Han förordar också att man ska se över alla aktiviteter som sker varje år på skolan och vad som egentligen ska göras. Är allt lika viktigt eller går något att ta bort? För att få utrymme för annat behöver man rensa. Han uppmanar till att skapa utrymme för att systematiskt jobba in ett planetvårdande arbetssätt i skolan. Få in hållbarhetsperspektivet i så kallade årshjul, läsårsplanering och systematiskt kvalitetsarbete.

Han uppmanar att börja i det lilla och nära – hur mycket förbrukar ni plast och papper på skolan? Hur mycket kött äter ni och hur mycket mat slänger ni? Vad kan lärare och elever tillsammans göra för att göra skolan mer hållbar? Hur kan ni samarbeta med omvärlden för att visa eleverna konkret att de kan påverka? Ta kontakt med kommunen och andra aktörer.

Boken är mycket användbar och i boken finns ett nytänkande. Boken rekommenderas.

Åsa Morberg: Ny generaldirektör för skolverket

Historikern Joakim Malmström har utsetts till ny generaldirektör för Skolverket utan kunskaper om skolan

Av Åsa Morberg fil.dr i pedagogik och docent i didaktik

Riksantikvarien Joakim Malmström efterträder Peter Fredriksson som chef för Skolverket. Verket arbetar på uppdrag av skolministern. Skolverket företar sig ingenting som inte politikerna bestämt. Det är väldigt intressant att fundera över hur skolministern Lotta Edholm kan utse någon som inte har kunskap om det område han blir satt till att leda.

Skolministern har tidigare värnat om kunskap och kompetens, men här tillsätter hon en generaldirektör som faktiskt ska lära sig verksamhetsområdet. En riksantikvarie ska leda utvecklingen av skolverket och skolministern ger honom ett starkt mandat att förändra. Observera att jag inte kritiserar Joakim Malmström som person. Han är säkert utmärkt!

Svindlande” är Skolverkets nye generaldirektörs känsla inför sitt nya viktiga uppdrag. Utan någon som helst bakgrund i skolans värld medger riksantikvarien Joakim Malmström att han har ”en kunskapsresa” framför sig. Samtidigt säger han att han har en tydlig bild av skolans främsta problem. ”Alla har gått i skolan, alla säger sig veta”. Det är ett stort problem i hela skolväsendet. Alla säger sig vara experter.

Min uppfattning är att en generaldirektör för ett statligt verk måste ha goda kunskaper om den verksamhet som Skolverket ska ansvara för. En generaldirektör måste också kunna leda ett verk, dvs. ha mycket goda kunskaper om myndighetsutövning. Han ska dessutom ha en förmåga att leda, utveckla, engagera och vara en mycket skicklig kommunikatör,

Generaldirektören har redan fått ett stort och omfattande uppdrag av regeringen. Det är en lång lista som, som enligt min uppfattning, absolut kräver goda specialistkunskaper för att klara dessa uppdrag. Listan skall arbetas igenom från 2024. Det finns ingen lärtid för generaldirektören. Det är mycket märkligt av skolministern att utse någon som ska lära sig verksamheten. Det rimmar illa för en skolminister som håller kunskapens fana högt i alla andra sammanhang! Men kraven på goda och djupa specialistkunskaper gäller alltså inte generaldirektörer.

När det nu ska utses en ny riksantikvarie så föreslår jag en riktigt god pedagog som får lära sig verksamheten under resans gång. Går det för det ena verket så går det säkert för andra verk också.

Åsa Morberg: Recensioner

Hur kan vi få flera recensioner i Strömstad akademi? Hur skrivs en recension?

Av Åsa Morberg fil.dr i pedagogik och docent i didaktik

Strömstad akademi har många antologier i lager av våra egna produkter. Vi behöver hjälpas åt att få dem sålda. Vi har inte avsett att de ska bli hyllvärmare eller dammsamlare. Om vi kan hjälpas åt att skriva recensioner så är chansen större att de blir sålda. Vi behöver inte bara skriva, vi kan spela in filmer istället. Skickar vi recensioner till vårt eget medlemsforum så tipsar vi ledamöterna i Strömstad akademi om läsvärd litteratur.

Jag recenserar i stort sett kontinuerligt. Jag recenserar mest läroböcker för hela skolväsendet från förskolan till och med högre utbildning. Om man recenserar flitigt så skickar förläggaren böcker kontinuerligt. Jag har jämt en rad läroböcker att läsa. Mitt intresse är didaktiskt, dvs. undervisning och lärande och det är i stort sett alltid mina utgångspunkter för mina recensioner.

Sedan gäller det att få recensionerna publicerade. Jag skickar recensioner till lärarfacket i form av bloggar. Om de blir publicerade beslutas av en redaktör. Sedan har jag en rad tidskrifter som jag skickar recensioner till. Jag använder även kulturredaktörer som mottagare av recensioner. Det behöver då vara en recension som har mera allmänt intresse. Jag provar ofta nya mottagare. Det ena som kan hända är att man får ett nej!

Jag skickar alltid recensionen till författaren och till det förslag som gett ut boken. Det är viktigt att visa att man faktiskt skriver recensioner om man nu får böcker. Jag får många trevliga och utvecklande kontakter genom detta.

Jag ska kanske säga något om jäv. Känner jag jäv så recenserar jag inte. Jag går alltid på min egen känsla, mera än formalia. Jag skriver aldrig en recension om någons verk som jag på något sätt har varit delaktig i publiceringen.

Hur skriver man då en bra recension? Om man inte har några idéer så kan man söka på nätet. Det finns en uppsjö av råd för att skriva läsvärda recensioner. Skriver man en bra recension så är chansen givetvis större att den publiceras. Recensionen kan vara rolig eller fyndig på något sätt.

Jag berättar givetvis om boken i sin helhet. Jag talar exempelvis alltid om bokens omslag. Jag försöker att se vad som är specifikt och relevant för boken och vad läsare kan förväntas uppleva. Det som är unikt och nytt försöker jag alltid lyfta fram.

Jag tar alltid med såväl det positiva som det negativa som jag ser i min läsning. Och jag försöker att alltid vara ärlig. Om jag framför kritiska synpunkter så försöker jag att vara konstruktiv. Jag sågar aldrig någon vid fotknölnarna. Jag är aldrig elak eller dum mot en författare. Jag försöker att se till att recensionen har en god lay out. Jag är noga med stavning och grammatik.

Jag undviker allmänna uttalanden. Jag är noga med att inte ta upp en samhällsdebatt eller politiska frågor i en recension. Jag skriver om mina personliga upplevelser av det lästa. För vetenskaplig litteratur använder jag gärna ett annat upplägg. Jag talar om bokens bakgrund, om de centrala begreppen, om författarens tes eller teser och om textens förhållande till lik-

nande texter. Jag skriver om varför boken har publicerats just nu. Vad det är som gjort att innehållet är aktuellt. Jag ser på språket och jag reflekterar alltid över målgruppen för texten.

Jag har fått ett stort kunnande och vetande om utgivningen av svenska läromedel. Jag får ofta ge författare råd och hjälp. Det är en glädje att se andra växa och utvecklas!

Carl Olivestam: Nya läroplaner

Nya läroplaner- mer katederundervisning, mindre grupparbete

Carl E. Olivestam

Pisa undersökningen kom lämpligt för skolminister Lotta Edholm. Betydelsen tycks underskattad av Strömstad akademis ordförande som vill stoppa svenskt deltagande. Men här kommer en utredning för att få till en ny läroplan för förskola och skola. Som ett direkt resultat.

En tydligare kunskapsinriktning i läroplanerna Dir. 2023:173. Publicerad 19 december 2023. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Tydligare lärarroll - Lydigare elevroll

Och tyder jag rätt de olika utropen från skolminister och utbildningsminister så ska vi nu tillbaka till pluggskolan med fakta och inget snack. Katederledd undervisning och inga elevledda grupparbeten. En tydlig lärarroll och en lydig elevroll! En norm som var rådande fram till 1960-talets skolreformer (Olivestam, C.E. & Thorsén, H. Värdegrund i skola – förskola – fritidshem. Sthlm 2020).

Ministrarna själva formulerar detta så här:

Det är dags att göra om, och göra rätt. Skolan måste gå tillbaka till grunderna. Med en lärarroll som berättar, förklarar och instruerar. Och elever som lyssnar, förstår och lär sig.

Artikel av Mats Persson och Lotta Edholm i Expressen 240108.

Skolmeriterad VD byts mot VD med antikvariemeriter

Och Lotta Edholm fullföljer sin ambition att göra en tydlig kursändring för skolutvecklingen med en ny verkställande direktör för skolverket - rätt i tiden nu när hon annonserat att skolan ska backa tillbaka till den tid då det var tyst i klassen med katederundervisning och inga elevdominerade grupparbeten. Ska man lyckas med en ordentlig förändring måste man byta ut avgående Peter Fredriksson.

Han som sammanfattade sin meritering: *Jag har jobbat med barn och ungdomar och med skolan hela mitt liv.*

Han byts 15 februari ut mot Joakim Malmström som redovisar sin meritlista så här: *Jag kommer inte från skolvärlden. Men jag kommer med både kunskap och förmåga att leda. Inte minst för att få verksamheter att jobba mot samma mål. Möjligheten att göra skillnad lockade mig till det här jobbet.*

Gamla goda tider - Fan tro´t

... sa doktor Relling (Henrik Ibsens Vildanden). Tål att citera för hur många lärare har vi som besitter en utbildning för den förändrade lärarrollen eller ens vill ikläda sig den? Och detta i en tid när obehöriga lärare än fler än nånsin i skolan. Och det kommer att ta tid in-

nan den nya lärarutbildningen kommer att kunna leverera lärare med dessa kvaliteter. I en tid när rekryteringen till lärarutbildning inneburit att kraven på förkunskaper är mycket lågt satta.

Det verkar helt följdriktigt att skolministern valt bort en skolmänniska med sina meriteringar i dagens skola mot en riksantikvarie när nu skolan ska backa tillbaka till gamla goda tider.

Vi kommer nog rätt snart se skillnaden när en ny utredning för en ny skola ska tillsättas och börja jobba med förslag färdigt 2025.

Den deliberativa epoken i skolan verkar vara över och därmed den sociokulturella pedagogiken/didaktiken. Obligatoriska läroböcker återinförs som grund för undervisningen. Och därtill stramare statlig övervakning i form av Skolverkets ökade bevakningsområde också avseende läromedelsinköp och användning. Alltid en tröst då lärarunderlaget inte lika lätt kommer att kunna ställa om och nuvarande lärarutbildning utbildat för den nuvarande skolan, den postmoderna, som ministrarna benämner den.

Dags ta till Luthertricken

Kanske måste ansvariga beslutsfattare tillgripa de medel som doktor Martin Luther satte in när han reformerade kyrkan under 1500-talets första hälft. Prästerna som inom den katolska kyrkan var utbildade till rit- och mässmästare ställdes inför krav på att skapa roller som predikare och läromästare.

Luther insåg att dessa traditionstyngda rollbärare inte var lätta att lära nåt nytt. Men Luther lyckades med sitt reformarbete genom att skriva postillor som prästerna kunde läsa upp för att klara predikorollen. Vidare skriva katekeser för skolutbildningen, en katekes som lärarhandledning och en för eleverna som skolbok.

Skolministerns satsning på läroböckernas renässans är ett led i detta, men långt ifrån tillräckligt. Utbildningsministerns katekesutformning måste också skakas fram inom den nya lärarutbildningen.

Riksantikvarien med god erfarenhet av att hantera historiska handlingar. Enligt direktiven är det bara att sätta full fart med att packa upp gamla skolhandlingar. Vilka ska bli vägledande? De från 1842, 1919, 1962, 1968 eller ...?

Carl Olivestam; Ny lärarutbildning

Ny lärarutbildning - akademisering förskjuts mot hantverkande

Av Carl E. Olivestam

Utredningen för lärar- och förskollärarytbildningarna (Dir. 2023:111) syftar till att skapa en utbildning för samtliga kategorier lärare som motsvarar dagens sociokulturella förutsättningar och som är anpassad för arbetet i skolvardagen både inne i och utanför klassrummet.

Detta blev startskottet för att jag som styrelseledamot i Neuroforum - ett tvärvetenskapligt nätverk för nya vetenskapliga rön om hjärnan, välmående, hälsa och personlig utveckling. – tog initiativet till att förbereda oss för att möta utredarna.

Av ”nödvändiga författningsförslag” som utredaren skulle lämna koncentrerade vi oss på “hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, **kognitionsvetenskap** och praktisk metodik”. Medvetna om att kognitionsvetenskapen hade funnits med sedan 2021 i den nuvarande lärarutbildningens examensmål, utan att utbildningsanordnarna påtagligt beaktat detta gjorde att vi insåg nödvändigheten av att bryta ner denna abstraktion till realistisk och praktisk-brukbar nivå för lärarutbildningen.

Kognitionsvetenskapen med dess många ingående discipliner med vitt skilda forskningsfält kräver urval för att ge bruksvärde i lärarutbildningen.

Möte med utredarna för lärar- och förskollärarytbildningarna

En utvidgad aktionsgrupp och en intensiv processkrivning med mej som ledare följde, där Motivationslyftets ledning kom att förstärka initiativet. I slutet av november var det dags att lämna in en anhållan om företräde för de ansvariga för l den nya lärarutbildningen. Men vändande post kom svaret. Och **6 december 2023** var vi där. Med skrivelse och powerpointbilder förstärkte vi vårt budskap som möttes med stort intresse. Det visade sej i de frågor som ställdes och den tydliga bild av läget de befann sej i. Utredaren var mycket medveten om den svårighet som begreppet kognitionsvetenskap ställde honom inför. Det vi kom med bidrog just till att underlätta hans dilemma. Gott samförstånd alltså och ett erbjudande från vår sida att i det fortsatta arbetet kunna bistå som referensgrupp. Kaffe och pepparkakor förhöjde gemytligheten så här i advent.

Aktionsgruppen: Jana Söderberg, verksamhetsledare Motivationslyftet, Neuroledarskap. Carl Olivestam, professor i utbildningsvetenskap, Strömstad Akademi. Neuroforums styrelse, Fredrik Bååthe, PhD Medicin, Sahlgrenska Akademin, Neuroforums styrelse. Hanna Silvner, skolstrateg Motivationslyftet (fotograf). Frånvarande: Hugo Lagercrantz, senior professor i pediatrik, Karolinska institutet, Solna. Rolf Ekman, senior professor i neurokemi, Göteborgs universitet.

I kreativt samtal med utredarna för lärar- och förskollärarytbildningarna: Peter Honeth, omgiven av departementssekreterarna Erika Stadler, (tidigare lärarutbildare) och Åsa Rurling (tidigare kvalitetsansvarig vid KTH).

Samtalet

Vi visade på olika sätt hur framför allt neurovetenskap kan ge efterfrågat bruksvärde för lärarutbildningen i form av neuropedagogik och neurodidaktik. Men inte som teoretiskt snack utan användbara grepp i undervisning och lärande. Mindre akademisering och mer hantverksutbildning.

Fredrik Bååthe redogjorde för det LIV-projekt som Neuroforum bedriver vid Kattegattgymnasiet i Halmstad. Via samarbete mellan elever, lärare, Neuroforum och skolledning utvecklas här förhållningsätt och metoder som främjar elevernas livslånga lärande, psykiska och fysiska hälsa och personliga utveckling.

Jana Söderberg visade deras framgångsrika och personalutvecklingsarbete på neurovetenskaplig grund.

Själv gav jag konkreta exempel på neurodidaktik i praktik med utgångspunkt från konstaterandet att det är skillnaden mellan 1900-talets grund och 2000-talets grund för teorier och praktiker kring undervisning och lärande. Med 2000-talet skedde ett genombrott inom neurovetenskapen som erbjuder förnyelse av undervisnings- och lärandeprocessen. Ingen inom undervisningsvetenskap behöver längre att som inom behavioristisk tradition bortse från den inre process som äger rum i varje individs hjärna. Inte heller behöver någon progressivistisk, kognitivistisk och sociokulturell tradition nöja sig med utifrån gjorda iakttagelser som grund för föreställningar om vad som äger rum i hjärnan. Ett exempel illustreras av denna bild:

Även lärare bör lära om betydelsen av priming i sin yrkesutövning

Ny lärarutbildning startar höstterminen 2026!?

Utredarna av lärarutbildningen ska leverera sitt förslag under november 2024. Sedan följer remissomgång, där jag anser att Strömstad akademi bör avge en spontanremiss där då föreslagna metodik bör detaljgranskas, särskilt med tanke på den kompetens som vår ordförande besitter inom just detta område.

Och regeringen har bråttom. Dels kris i lärarutbildningen men också kring regeringens fortsatta existens efter riksdagsvalet 2026.

Gudmund Bergqvist: Holocaust och Holomodor

Holocaust och Holomodor

Gudmund Bergqvist

Den 27 januari är minnesdagen för Holocaust och detta i en tid då antisemitismens fula tryne syns alltmer. Det finns därför alltmer skäl att fira den. Jag skall emellertid också ta upp det andra stora folkmordet i Europa, Stalins Holomodor, där 4-10? miljoner mestadels ukrainare svält ihjäl på grund av av regimens brottsliga agerande. EU och ett stort antal länder har erkänt detta som folkmord. I Ukraina firas dagen den fjärde lördagen i november. Glöm inte Holomodor!

Jag skulle slutligen vilja påminna om det tredje stora folkmordet under 1900-talet. Maos stora språng där 20 eller till och med 40 miljoner människor svält ihjäl på grund av regimens bisarra ideologi. När skall vi fira en åminnelse och ge offren upprättelse?

Hitler kommer inte undan kopplingen till Holocaust, medan Stalin och Mao verkar ha kommit relativt lindrigt undan. Låt oss stoppa det! De skall ha all skam och förakt för sina illgärningar.

Gudmund Bergqvist: Ukraina, befolkningsfrågan och Marston Hill

---

Ukrainakriget

Gudmund Bergqvist

Det är nu 10 år sedan Rysslands olagliga annektering av Krim- och Donbass-regionerna med våld. Detta medförde att Väst 2022 införde sanktioner. Efteråt gjordes olika försök till att jämka parterna samman men ett ställningskrig ägde rum utefter den långa fronten. Situationen ändrades drastiskt i och med Rysslands fullskaliga invasion den 24 februari 2022. Resultatet blev ett storkrig i Europa där EU, UK och USA stöttade Ukraina moraliskt, ekonomiskt och militärt. Hittills har stödet varit enat, men det finns tecken på svikt dels inom grenar av republikanska partiets Trumpfalang och hos högerextrema partier i Europa. Dessa krafter inser inte kostnaden för sin missnöjes politik. Om Ukraina ej vinner, kommer det att medföra att Ryssland, vars ekonomi som nu är på krigsfot och inriktad på långvarigt krig och har stöd av diverse auktoritära stater med Nordkorea och Iran i spetsen, kommer att ha carte blanche för stater att annektera och ockupera andra stater.

Kina och Indien? jämte Ryssland försöker att använda kriget för en ändrad världsordning. "So long " med mänskliga rättigheter, jämlikhet, demokrati, rättsstat och andra västerländska värden.

En rysk seger kommer att medföra troliga angrepp på olika stater t.ex. Baltikum, Moldavien, Georgien och kanske till och med Finland och Sverige. För att förhindra detta kommer senare en kraftig upprustning att behövas vilket kommer att vara synnerligen kostsamt. Vi talar här ej om 2,5% av BNP och vid rysk seger utan kanske 5 % vilket kommer att kraftigt inverka på andra samhällsaktiviteter. En ukrainsk seger kommer att vara en vinst även för det ryska folket med möjlighet till utveckling mot demokrati!

Stöd Ukraina moraliskt, politiskt och ekonomiskt med donation på United 24

Slutligen skulle jag vilja säga **Slava Ukraina** (leve Ukraina)

och

Praeterea censeo Kaliningradum esse demilitari.

Befolkningsfrågan

I samband med Akademiens möte i maj 2023 diskuterades befolkningsfrågan i flera föredrag och artiklar och videor har tillkommit i Akademiens skriftserier sedan dess.

Frågan är på olika sätt aktuell och handlar inte bara om fossil fuel, koldioxid och annat utan även om biodiversitet mm. En intressant artikel i denna fråga finns i Svenska Dagbladet den 3 januari 2024 av professorerna Malte Andersson och Frank Götmark och deras nästa artikel i SvD 15 januari 2024. De som är intresserade av att följa frågan kan anmäla sig till Johanna Deinum (johanna.deinum@telia.com) i det s.k. befolkningsnätverket som distribuerar artiklar och diskussioner i frågan. Lasse Broman föreslog att den skulle vara vara mål nr18 i FN:s mål för 2030. Sök och läs i en väsentlig fråga!

Marston Hill. Ett vetenskapligt konferenscentrum

Strömstad akademi har i mer än 10 år haft sina årliga möten på somrarna i Strömstad. Men det förekommer även andra möten. I december har ofta varit möten i Falun sedan 2015 i samarbete med bland annat Dalarnas museum och Folkuniversitetet.

Under de sista åren har det även förekommit mindre konferenser på Marston Hill i Mullsjö. Dessa konferenser har ofta även varit online. Den 7 februari 2024 kommer Jens Allwood i en onlineföreläsning att presentera historia och fakta kring denna populära konferensplats som haft mindre konferenser i samarbete mellan Strömstad akademi och bland annat Immigrantinstitutet vilket den förhoppningsvis även i fortsättningen kommer att vara som ett tredje ben för Strömstad akademi.

Inloggning:

Marston Hill

Feb 7, 2024 06:00 PM Stockholm

881 7045 5681

Passcode

884298Hide

Enable Continuous Meeting Chat

<https://us02web.zoom.us/j/88170455681?pwd=TG93WE1MUFJkK3JDNUZCQVdCNVd-PUTo9>

Vetenskapsfestivalen 2024

Anders Gustavsson, Per Flensburg

Nedan presenteras ett första förslag till program för vetenskapsfestivalen. Utöver dessa aktiviteter kan det tillkomma andra, t.ex. boksignering och andra evenemang. Varje föredrag tar 20 min plus 10 min diskussion efteråt. Hedersprofessorn får dock längre tid på sig. Vi tar gärna emot förslag och synpunkter.

Tid	Aktivitet	Plats
Må 13-16	Årsmöte	Fars sal
Må 16-18	Mingel	Guldtuppen
Ti 9-10:30	Maktstrukturer inom akademien	Skagerack

Ti 10:30-11:00	Kaffe	Skagerack
Ti 11:00-12:30	Maktstrukturer inom akademien	Skagerack
Ti 12:30-13:30	Lunch	Skagerack
Ti 13:30-15:00	Skolfrågor	Skagerack
Ti 15:00-15:30	Kaffe	Skagerack
Ti 15:30-17:00	Skolfrågor	Skagerack
On 09:00-10:30	Migration	Skagerack
On 10:30-11:00	Kaffe	Skagerack
On 11:00-12:30	Installandis föreläsningar	Skagerack
On 12:30-13:30	Lunch	Skagerack
On 13:30-15:00	Hedersprofessorns föreläsning	Skagerack
On 15:00-15:30	Kaffe	Skagerack
On 15:30-17:00	Installation	Skagerack
On 19:00 -	Galamiddag	TBA
To 09:00-10:30	Fria föreläsningar	Skagerack
To 10:30-11:00	Kaffe	Skagerack
To 11:00-12:30	Fria föreläsningar	Skagerack
To 12:30-13:30	Lunch	Skagerack
To 13:30-15:00	Fria föreläsningar	Skagerack
To 15:00-15:30	Kaffe	Skagerack
To 15:30-17:00	Akademins framtid	Skagerack

Per Flensburg: Om Macchiarini

Om Macchiarini

Per Flensburg

Just nu går på TV4 en serie "Dr Death" som handlar om Paolo Macchiarini. Den är inte en dokumentär, men på Netflix finns en serie med dokumentärt material kring Macchiarinifärens och på SVT play finns Bosse Lindquists serie "Experimenten". De senare har jag sett i sin helhet och jag förbluffas över hur han lurar hela etablissemangen. Han får tydligen helt fejkade artiklar publicerade i The Lancet, KI:s undersökning visade att det inte var frågan om fusk och de som påvisade fusk blev tydligen avskedade. Hur är detta möjligt?

I Netflix version och den på SVT play är de mest ursprungliga eftersom de baseras på intervjuer och material från de verkliga händelserna, framställs Macchiarini som en karismatisk, charmerande, dominerande och självsäker person. Han slösar med pengar, bjuder frikostigt men jag undrar varifrån han fått pengarna. Kanske han var rik från början, det förtäljer inte historien.

Hans artiklar finns fortfarande på nätet och alla är inte dragna tillbaka. Det som beskrivs i dessa är den lyckade delen, själva transplantationen som lyckades och fungerade en tid men sedan tillstötte problem. Ser man på de publicerade artiklarna är det en massa författare och Macchiarini brukar komma mot slutet. Jag bläddrade genom de två första sidorna på Google Scholar och Macchiarini var första och enda namn på tre av dem där två handlade om cancertumörer som borde opereras istället för att behandlas med strålning och en handlade om att en del av en bronk ersattes med en del av en grisbronk.

Macchiarini byggde målmedvetet upp sitt rykte och flyttade mellan olika lärosäten allteftersom han blev mer och mer känd som en duktig kirurg, ja rentav superkirurg. Detta skedde till stor del genom massmedia, hans älskarinna Benita Alexander var journalist på NBC. Men det visade sig att hans CV inte var sant. Jag frågar: Hur många gånger har du kontrollerat uppgifterna i CV:et för en person du anställt? Gissningsvis kan de räknas på ena handens fingrar, rentav nerböjda fingrar. Slutsats: Det är fritt fram att fabulera hop ett tilltalande CV när man söker tjänst!!!

Publikationer är viktiga och det gäller att få artiklar publicerade i ansedda tidskrifter. Små framsteg inom intressanta områden presenterade i tidskriftens stil och med intressanta referenser är viktiga framgångsfaktorer. Sedan gäller det att skapa kontakter med framstående forskare inom det aktuella området och publicera med dem. Sedan kan man börja söka jobb, gärna som gästprofessor eller liknande vid olika lärosäten. För Macchiarinis del blev Karolinska institutet en slutpunkt. Han var en berömd superkirurg och fanns ytterst sällan på jobbet. Andra fick ta hand om hans patienter. Varför reagerade ingen? Varför tilläts han missköta sitt jobb på detta vis? Det är ganska uppenbart: KI kunde ju inte avskeda en av världens superkirurger! Det skulle fördärva KI:s rykte. Av samma anledning kan rovtidskrifter fortsätta publicera undermålig forskning: Universiteten vill inte bli avslöjade som producenter av undermålig forskning. Locket på! KI:s dåvarande rektor förklarade att undersökningarna av Macchiarinis påstådda forskningsfuskar visade att forskningen var OK. Man undrar vad de som gjorde undersökningen egentligen tänkte.

Vad lär vi oss av allt detta? För det första att de akademiska kvalitetsgranskningssystemen fungerar dåligt. De baseras på mänskliga bedömningar och för att citera riksspelmannen: "Det är mänskligt att fela". Rädslan att göra fel är mycket större än driften att göra rätt hos de flesta beslutsfattare på hög nivå. Men för att parafrasera Russell Ackoff: ett felaktigt beslut som är rätt är mycket värre än ett rätt beslut som är fel.

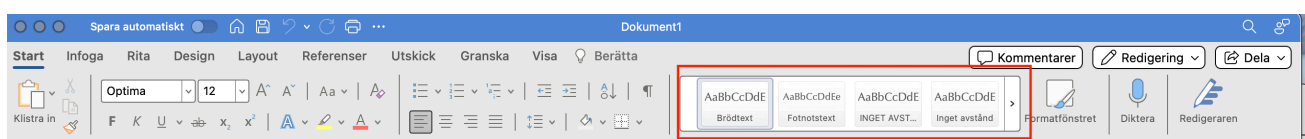
Pers IT-skola

Per Flensburg, professor i informatik

Med ojämna mellanrum kommer jag att publicera lite tips om hur man på ett effektivt sätt kan använda olika program. Alla som läser detta är erfarna IT-användare, även om ni inte anser det. Själv är jag ungefär på nivå 7,5 på en 10-gradig skala. Så det finns massor kvar att lära.

Inom IT-branschen finns ett uttryck: RTFM som betyder "Read That Fucking Manual". Detta visar tydligt bristen på användningstänkande hos IT-experterna i allmänhet. En manual förklarar vad varje funktion, varje val på menyerna, varje knapp i fönstret gör. Det är klart att det kan vara intressant att veta vad den lilla målarborsten uppe i Words vänstra ruta gör, men normalt sett vill man veta: "Hur ska jag göra för att..." och det säger manualen ingenting om. Än mindre säger den något om varför jag ska göra så eller så. I denna artikel ska jag beskriva hur man enkelt kan formatera och omformatera sin text med hjälp av Formatmallar.

I bilden ovan ser du dokumentets menyrad i min wordversion. Den kan se annorlunda hos dig för man kan ändra den egentligen precis hur man vill. Men detta är Microsofts standardversion så det borde vara ganska stora likheter. Det är det med rött inramade området denna artikel handlar om. Men först lite om menyerna i övrigt.

Dessa är nämligen ganska förvirrande vid första påseendet. Allra överst finns vad jag kallar "Wordmenyn" (Word, Arkiv, Redigera etc). I denna meny kan man komma åt samtliga funktioner i Word och från början fanns bara den. Men i takt med att det kom till fler och fler funktioner och programmet blev mer och mer svårhanterbart så införde Microsoft det blåa och grå området under. Jag kallar det för dokumentmeny. Avsikten är att det ska bli lättare att hitta önskade funktioner och slippa gå genom en massa menyer och undermenyer.

Det blå området använder jag inte, men där kan man lägga snabbkommandon som man ofta använder och vill komma åt snabbt. Prova att trycka på de tre sista punkterna så kan du välja vad som ska stå där. Men nu ska vi prata om formatmallar, det med rött inramade området i figuren ovan.

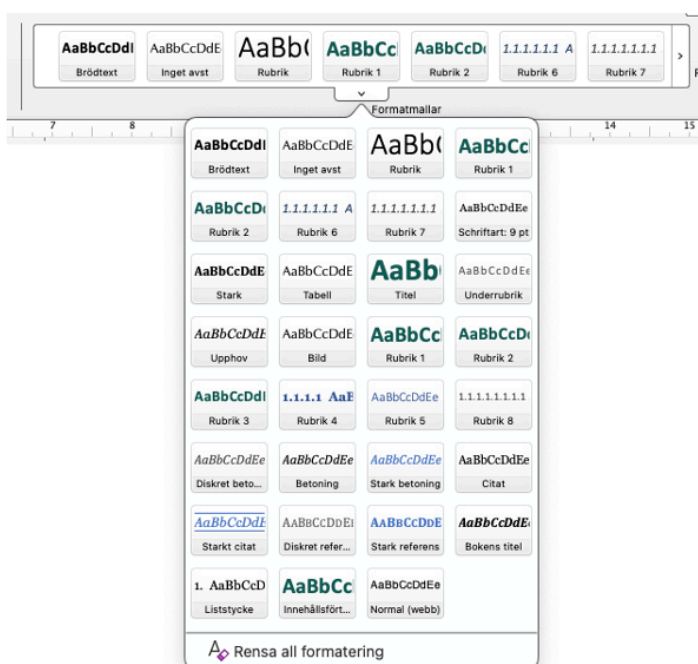
Varje ruta definierar en formatmall. Den beskriver formatet på den text som pekaren just står på och innehåller en hel del element t.ex. typsnitt, storlek på typsnitt, stil (normal, fet, kursiv etc), radformat (vänsterjusterat, centrerat, högerjusterat eller med raka marginaler), styckeavstånd, indrag, radavstånd, språk, kantlinjer, tabbar, numrering etc. Det finns standardvärden för dessa och dessa värden kan ändras tämligen enkelt Wordmenyn, men det tar vi inte upp i denna artikel.

De flesta av er ändrar typsnitt, storlek och annat format i den vänstra delen där det i bilden står "Georgia", "12" och en massa andra symboler. Använd inte den då du skriver text för Strömstad akademi! Sätt ett stort mentalt rött kryss över allt utom formatmallarna!

Förklaringen till detta skrivs grafisk profil. Alla lärosäten har en grafisk profil som specificerar ett antal formatmallar, logotyper, sidformat och annat som gör att man känner igen dokumenten från just detta lärosäte. Man har ibland också en signaturfärg som kännetecken.

T ex har Halmstad och Högskolan Väst blått, Linnéuniversitet har gult, Lund har mörkblått och guld etc. Strömstad akademi har den gröna och bruna färgen i boken och seglen i vår logga som signaturfärger. Den kommer igen i färgen på rubrikerna. Ska dock erkänna att jag inte har varit speciellt konsekvent utan ofta använt blå färg. Tänker dock att den gröna färgen är bäst, brunt associerar till mindre angenäma företeelser om man så får säga.

Sätter man pekaren i mitten på nedre kanten i formatmallfältet får man bilden till vänster. Där visas alla formatmallarna och man väljer vilken man vill använda. Normalt sett ska detta räcka för våra behov.

Varför ska man då använda formatmallar? Den enkla förklaringen är att det är mycket lättare att formatera om dokumentet. Text är detta dokument satt med typsnitt Georgia i brödtexten och Calibri i rubrikerna. Om man av någon anledning vill ha Helvetica på rubrik 1 så ändrar man det i formatmallen och vips så ändras alla rubriker på nivå 1 till Helvetica. Om man vill ha citat med indrag både till höger och vänster så fixas det lika enkelt. Skulle redaktören för en antologi få för sig att gröna rubriker inte är bra, ja då ändrar vi till blå, röda, violetta eller vad man vill på ett enkelt sätt. Men ändrar man med hjälp av den vänstra delen, ja då tar det överhanden och man måste manuellt ändra på varje ställe. Detta tar tid, fråga Jens som satt hela sommaren och gick genom metodantologin på 850 sidor. Hade vi haft ett kansli hade detta inte varit så stort problem, men nu måste vi göra det själva och då får vi hjälpas åt.

På hemsidan, under fliken ”Publikationer”, underavdelning ”Anvisningar” finns längst ner en wordmall man kan hämta. Detta är ett malldokument så när man klickar på det får man upp ett nytt tomt dokument med korrekta formatmallar och logga i början. Det är bara till att börja skriva och sedan spara precis som vanligt. Nästa gång du ska skriva en text för Akademien så öppnar du mallen på nytt och fort-sätter som vanligt.

För att du enkelt ska kunna använda mallen kan du spara den just som en mall i Word. Du öppnar då först den hämtade mallen och får ett tomt dokument. Denna mall borde ligga i mappen ”hämtade filer” eller något i den stilen. Den borde ligga på rotnivån, alltså överst i hierarkin. När du öppnat mallen ska du spara det tomma dokumentet som en word-mall. I figuren till vänster visas arkiv-menyn och du ska klicka på ”spara som mall”. Du kan då spara mallen på samma ställe som Word har sina mallar. När du nästa gång ska ha ett dokument i Strömstad akademi format väljer du ”Ny från mall” i arkivmenyn och så klickar du på vår mall. På så sätt får våra dokument ett enhetligt format.

Jag hoppas dessa anvisningar inte har krånglat till din värld alltför mycket. Att ha ett enhetligt dokumentformat är en kvalitetsindikator och vi kommer framöver i samband med ministeruppvaltningar och dylikt att bli granskade. En grafisk profil är ett litet men dock bidrag till Akademiens kvalitet.

Per Flensburg: Om publiceringar

Om publiceringar

Per Flensburg

Min vän Alfred Holl och jag har en pågående diskussion kring Akademiens publiceringar. Jag vill här ta upp några generella aspekter. För det första: Varför ska vi publicera? I huvudsak är det av två anledningar: Dels att presentera våra forskningsresultat och skrifter i förbindelse med dessa, dels att göra oss kända. Att skriva artiklar är enligt min mening, kärnverksamheten i Akademien. Men att skriva artiklar/rapporter som inte blir lästa är meningslöst. Därför lägger vi upp dem på vår hemsida. Just nu har den haft 17 759 unika besökare, som således alla har haft chans att läsa våra publikationer. Siffran är inte speciellt hög och med tanke på att den rör hela webbplatsen är det ännu mindre imponerande.

Fram till 2020 fick vi alla våra AAS-publikationer registrerade i DiVA via Högskolan Väst. Där finns idag 134 stycken. Men 2020 ansåg sig inte Högskolan ha tid till detta och slutade registrera våra skrifter. Vi kan inte själva registrera i DiVA eftersom man måste vara universitet eller högskola för att komma med där. För övrigt är inte alla med där, Karolinska institutet är det till exempel inte. Vad finns det då för andra möjligheter?

[Google Scholar](#) och [Google Books](#) är omfattande och förhållandevis lätta att använda och ger viss statistik bl a gällande citeringar. I Google Books kan man själv lägga till sina böcker och göra dem offentliga. Men sökfunktionen är inte pålitlig. Jag sökte t ex på "Strömstad akademi" och en av träffarna var Strindbergs bok: En brottsling. Tydligt finns orden "Strömstad akademi" någonstans i denna bok. I Google Scholar kan man inte själv lägga till en artikel. Den hämtar sina uppgifter från andra ställen. Ett sådant är [Researchgate](#).

Här kan man själv lägga till sina publikationer men Researchgate hämtar också från andra ställen. Jag roade mig med att söka på "Strömstad akademi" och fick stort sett bara turkiska artiklar, de flesta av M. Tekin Koçkar. Han är folklivsforskare och har över 25 000 nerladdningar. Sökfunktionen är sisådär, när jag söker på mitt namn får jag träffar på artiklar om staden Flensburg plus en artikel av min son Christoffer, men ingen av min egen. Loggar jag in får jag alldeles utmärkt statistik om nerladdningar och citeringar. Researchgate är gratis men avsedd för individuella forskare. Det är ett enkelt och billigt sätt för den enskilde forskaren att publicera sig.

Det finns en liknande webbplats, academia.edu som också är en specialiserad sökmotor. Man kan gratis söka och publicera, men vill man ha statistik kostar det. För några år sedan provade jag statistiken, men den var helt felaktig. När jag söker på Strömstad akademi hittar den 2 artiklar men om jag betalar hittar den 172. Söker jag på mitt eget namn hittar jag en artikel gratis men betalar jag så ska jag hitta 12 494 resultat.

De webbplatser jag hittills tagit upp är av typen databaser, dvs man kan hämta skriften elektroniskt, i varje fall ganska ofta. Det finns också bibliotekssidor som enbart talar om var du kan låna eller i en del fall ladda ner det du söker efter. I Sverige har vi [Libris](#), som är en förteckning över alla svenska bibliotek, både folkbibliotek, forskningsbibliotek och privata bibliotek. På Libris får jag 53 träffar när jag söker på Strömstad akademi och alla är korrekta. Problemet är att få in sitt opus i Libris. För böcker fungerar det genom att vi lägger in alla böcker i Bokinfo, som är en sammanställning av alla publicerade böcker i Sverige. Därigenom kommer våra alster automatiskt att bli annonserade på Bokus och Adlibris. Det påföljande problemet: att distribuera de sålda böckerna kommer vi att ta upp senare. Jag kommer att undersöka olika sätt att registrera artiklar i Libris och är förstås tacksam om Akademin ledamöter kan tipsa om egna erfarenheter.

Om man söker efter böcker och annat utomlands så finns [Worldcat](#), som är en söktjänst som omfattar i princip all världens bibliotek. Söker jag på "Strömstad akademi" får jag 77 träffar som alla är klockrena. Ett annat exempel på Worldcats förmåga är att när jag sökte på mitt eget namn hittade jag en referens till ett förord jag inte alls kom ihåg. Det visade sig vara ett förord till en antologi om universitet och kunskap som Högskolan Väst gett ut och som jag totalt glömt bort att jag skrev ett förord till. Men alla verkar ytterst utgå från DiVA och så då är vi där igen: Hur får vi in våra publikationer i biblioteken?

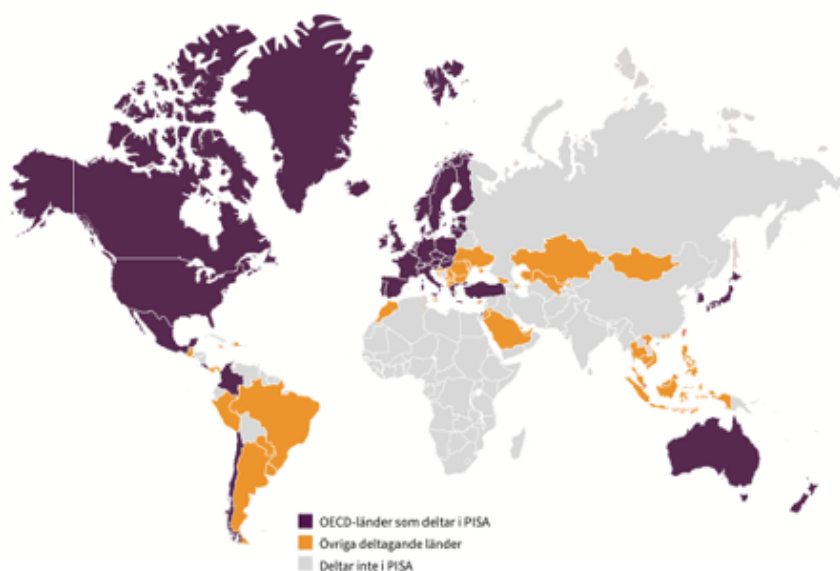
Ett annat system som vi pratat om i Akademin är [DOI](#). Det är en tjänst som registrerar ett sk DOI-identifikator till elektroniska objekt. Denna indikator är beständig och är tänkt att gälla om inte för evigt så åtminstone under lång tid. Det kostar en del att vara med och varje registrering kostar en slant. Det rör sig dock inte om några större summor såvitt jag kan förstå. Styrelsen har gett mig i uppdrag att registrera Strömstad akademi i DOI-systemet, men då det är tämligen komplicerat och jag som bekant varit sjuk har jag ännu inte hunnit med det. Så detta får bli något för kommande artiklar.

Per Flensburg: PISA-undersökningen, del 1

PISA-undersökningen, del 1

Per Flensburg

Åsa har i ett par inlägg propagerat för att Sverige bör lämna PISA-undersökningarna. Studien har genomförts sedan 2000 och undersöker 15-åriga elevers kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Genom olika prov undersöks elevernas kunskaper inom tre ämnesområden: läsförståelse, matematik och naturvetenskap. PISA är inte en utvärdering av elevers kunskaper i relation till de deltagande ländernas kursplaner. I stället mäter PISA kunskaper och färdigheter utifrån ett internationellt ramverk som tagits fram av internationella områdeexperter.

Jag ämnar genomföra en mer omfattande analys av PISA-undersökningar. Den kommer att publiceras på Tvärtänkt och i fria serien. I denna artikel ska jag beskriva själva undersökningen, främst då den metod som används.

Skolverket beskriver på sin hemsida PISA på följande sätt:

Kunskaper och förmågor som PISA mäter

- förmåga att sätta kunskaper i ett sammanhang, förstå processer, tolka information och lösa problem
- förmåga att förstå, använda och reflektera över texter för att bland annat kunna delta i samhället och utveckla egen kunskap
- förmåga att formulera, använda och tolka matematik i olika sammanhang
- kunskaper om naturvetenskapens begrepp och förmåga att tillämpa ett naturvetenskapligt förhållningssätt
- engagemang och motivation att lära sig ämnena.

PISA mäter också

- rektorers uppfattning om hur undervisningen organiseras, lärandemiljö, lärarnas kompetens och engagemang samt elevernas inställning och beteende
- nationella skillnader och likheter i utbildningssystem och styrdokument
- utbildningssystemets förmåga att ge elever en likvärdig utbildning.

Den fråga man ställer sig är förstas om detta överhuvudtaget är möjligt att mäta. Samtidigt har vi ju alla i vår undervisning utgått från kursplaner med samma typ av innehåll och genom diverse tentamina ansett oss kunna avgöra om de studerande uppfyller kraven eller inte. Detta kräver emellertid en analys av de frågor som ställs i provet.

PISA definierar literacy för läsförståelse, matematik och naturvetenskap på följande sätt:

Läsförståelse Reading literacy handlar om elevers förmåga att förstå, använda, utvärdera, reflektera över och engagera sig i texter för att uppnå sina egna mål, utveckla sina kunskaper och sin potential och för att delta i samhället.

Utöver avkodning och ytlig förståelse, inbegriper läsning tolkning och reflektion samt förmåga att använda läsning för att uppnå sina mål i livet.

Matematik Mathematical Literacy handlar om elevers förmåga att formulera, använda och tolka matematik i en mängd olika sammanhang. Detta inkluderar matematiska resonemang och att använda matematiska begrepp, procedurer, fakta och verktyg för att beskriva, förklara och förutsäga fenomen.

Mathematical Literacy handlar också om att känna igen den roll matematiken spelar i världen och att kunna göra välgrundade bedömningar och fatta beslut som är nödvändiga för konstruktiva, engagerade och reflekterande medborgare.

Naturvetenskap Scientific Literacy handlar om elevers förmåga att reflektera över och viljan att engagera sig i naturvetenskapliga frågor och begrepp. Det kräver följande kompetenser:

- Förklara företeelser naturvetenskapligt genom att identifiera, bedöma och förklara olika naturliga och teknologiska företeelser.
- Bedöma och utforma naturvetenskapliga undersökningar och ge förslag på sätt att ta sig an frågor från ett naturvetenskapligt perspektiv.
- Tolka data och fakta naturvetenskapligt, analysera och bedöma data, påståenden och resonemang i olika framställningar och dra vetenskapliga slutsatser.

Jag är möjligen miljöskadad när det gäller att tolka dessa mål, men spontant ställer jag mig frågan: Är det rimligt att en 15-åring ska kunna göra välgrundade bedömningar och fatta beslut som är nödvändiga för konstruktiva, engagerade och reflekterande medborgare? Eller bedöma och utforma naturvetenskapliga undersökningar och ge förslag på sätt att ta sig an frågor från ett naturvetenskapligt perspektiv? Nej, det är det inte och validiteten får sig en knäck!

I PISA 2018 utvecklades provet ytterligare genom att införa en adaptiv testmodell i läsförståelse och i PISA 2022 har den adaptiva testmodellen också utvecklats för matematik. En adaptiv testmodell innebär att elever till viss del får olika uppgifter under provets gång baserat på hur de klarat tidigare uppgifter i provet. Fördelen med adaptiv testning är att den ökar precisionen i skattningarna, framför allt av låg- och högpresterande elevers resultat men det kan också förstärka negativa eller positiva resultat, dvs öka spridningen.

Totalt bestod PISA-provet 2022 av cirka 600 uppgifter i de tre ämnesområdena, där matematik stod för ungefär hälften av uppgifterna.

En viktig faktor är den s k täckningsgraden. Den är baserad både på hur stor andel av landets 15-åringar som faktiskt går i skolan och på hur många elever i PISA-urvalet som av olika anledningar inte ska genomföra provet. Sveriges täckningsgrad i PISA 2022 är 89 procent, vilket också är genomsnittet för OECD-länderna. I PISA 2018 var täckningsgraden för Sverige 86 procent. Anledningen till att elever exkluderas kan vara funktionsnedsättningar eller elever som nyligen anlänt till landet och inte hunnit lära sig språket. Exkluderingsgraden i Sverige var i PISA 2022 7,4 procent och i OECD i genomsnitt 4,4 procent.

PISA är en urvalsundersökning vilket innebär att det alltid finns en viss osäkerhet i skattningar av såväl kunskapsresultat som attitydfrågor och andra svar från rektorer och elever, exempelvis de frågor som ligger till grund för det socioekonomiska bakgrundsindexet. Det handlar helt enkelt om att tolka både frågor och svar.

Förutom denna osäkerhet finns det ytterligare aspekter som bör beaktas när resultaten tolkas. En sådan gäller elevers provmotivation, det vill säga hur motiverade de kände sig att göra sitt bästa på PISA-provet. Men även om provmotivationen påverkar resultaten så påverkar också elevers kunskapsnivå provmotivationen. Det är därför svårt att beräkna hur mycket en förändrad provmotivation påverkar resultatnivån.

En annan faktor som kan påverka jämförbarheten mellan studier över tid är om bortfallet ökar eller minskar i betydande utsträckning. Om bortfallet däremot håller sig på ungefär samma nivå mellan olika undersökningar är detta inte något stort problem när det gäller jämförelser över tid. I PISA 2022 har bortfallet för Sverige ökat något, från 13,6 procent till 14,9 procent men att det skulle ha någon betydelse för resultatutvecklingen som den mäts i PISA mellan 2018 och 2022 är inte sannolikt.

Om kunskapsresultat från två olika PISA-undersökningar ska jämföras finns dessutom ett så kallat länkfel. Denna ytterligare osäkerhetsfaktor har bland annat att göra med att en del uppgifter byts ut inför varje ny PISA-undersökning. När till exempel ett lands medelvärde ska jämföras över tid behöver därför, utöver standardfelet, även länkfelen inkluderas vid beräkning av huruvida ett trendresultat är signifikant skilt från ett annat.

Man har också infört prestationsnivåer som påminner om Blooms taxonomy. Elever på nivå 1 kan lösa uppgifter där all relevant information tydligt framgår och där endast rutinemässiga beräkningar krävs. Elever på nivå 2, som enligt PISA utgör en basnivå för matematiskt kunnande, kan använda grundläggande algoritmer, formler och procedurer samt tolka och föra enkla resonemang kring sina resultat. Elever på nivå 6, den mest avancerade nivån, kan bland annat konceptualisera och modellera komplexa problem och visa prov på avancerat matematiskt tänkande som kan innebära utvecklande av nya strategier för att angripa tidigare okända problem.

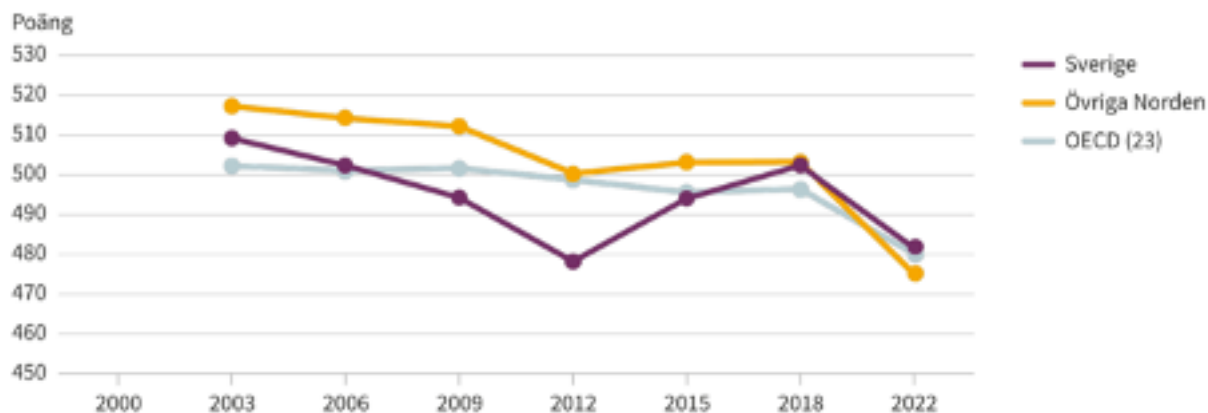
Resultat

Som exempel på resultat tar jag matematik. Detta är den kurva man vanligen utgår från och förfasas över den kraftiga nergången mellan 2018 och 2022. Men den är inte unik för Sverige, det gäller för alla länderna! De frågor som borde ställas är:

1. Beror nergången på metoden?
2. Händer det något särskilt mellan 2018 och 2022?

På fråga 2 är förstas svaret pandemin. Går det att få någon form av uppskattning av dennas inverkan baserat på de siffror som finns? Inte enkelt och inte baserat på PISA-undersök-

PISA 2022: Matematik

ningen. Men märkligt är i så fall att trots olika grad av isolering och olika skolsystem så har resultatet blivit detsamma eftersom skillnaden mellan länderna är liten. Man kan också notera att skillnaden mellan länderna har minskat över åren och 2022 är den väldigt liten. En tänkbar orsak är att undervisningen blivit mer och mer anpassad till PISA i deltagande länder. Om så är fallet borde resultatet bli bättre. Att det sjunker skulle då förutom pandemin kunna bero på mätfel av något slag. Saken behöver analyseras mera.

Vi ser också att det hände något i Norden 2012, speciellt i Sverige, men inte i OECD. Detta år var matematik i fokus, precis som 2022. Fortsatta undersökningar behövs.

De felkällor jag redovisat ovan menar Skolverket inte har någon större inverkan på resultatet. Alla bygger dock på reliabilitet, dvs mätproceduren. Frågan om man mäter rätt saker har Skolverket inte diskuterat över huvud taget. För att göra det måste man ställa sig frågorna:

1. Är det möjligt att på ett jämförbart sätt mäta de variabler man vill mäta?
2. Beskriver de valda variablerna syftet med undersökningen?
3. Finns det andra viktiga förhållanden man bortsett från?

Detta får bli föremål för nästa artikel i denna serie.

